СОВЕТ ХЕРЭЭЖЕННЕРГЕ АЛДАР!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 57 (9432) | Пятница, март 8, 1974 чыл | 1925 чыдда үндезилеттинген. | Өртээ 2 коп.

СОВЕТ ХЕРЭЭЖЕННЕРГЕ

Делегейниң херээженнер хүнү-биле — бүгү планетаның херээженнериниң чаңгыс эвиниң болгаш интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының байырлалы-биле социалистиг улуг Төрээн чурттуң алдарлыг ажыл-ишчилери, чалбыыштыг патриоттары силерге Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди үүректің ханызындан изиг байыр чедирип тур.

Социалистиг ниитилелдиң материалдыг болгаш угаан-бодал байлактарын көвүдедиринге, өзүп орар салгакчыларны кижизидеринге херээженнерниң аажок улуг салыышкыны дээш оларга ханы өөрүп четтириишкинни илеретпишаан, Совет чурт Март-8-ти калбак болгаш байырлалдыы-биле демдеглеп турар. Совет херээженнер боттарының бодалдарын, күш-ажылын болгаш билиин коммунизм тургузуушкунунуң херээнге берип турар. Олар экономиканың, эртемниң, культураның янзы-бүрү адырларында хамааты хүлээлгени бедик медереп билир чорукбиле ажылдап, ажыл-иштің үлегер-чижээн соруктуг көргүспүшаан, хөй-ниитичи идепкейлиг ажылды чорудуп турар.

Совет херээженнерниң социалистиг медерели, оларның күш-ажылчы көдүрлүүшкүнү тоску беш чылдың улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге улуг чедиишкиннер-биле демдеглеттинген үшкү чылында чаа күш-биле илергейлеттингенин СЭКП Төп Комитеди сеткил ханыышкын-биле демдеглеп тур. Бодунуң уругларының ачы-хавыяаларын Төрээн чурт төлептиг үнелеп көрген. Муң-муң ажыл-ишчи херээженнер орденнер болгаш медальдар-биле шаннаткан, оларның дыка хөйүнге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры бедик атты тывыскан. Социалистиг чарыштың шалыпчылары, мурнакчылары силерге алдар болгаш хүндү!

СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин, беш чылды чедиишкинниг доозарынга тодарадыкчы ужур-дузалыг бо чылдың сорулгаларын күүседирин совет херээженнер боттарының төрээн, хан-дамырындан херээ кылдыр хүлээп алган. СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыынга харыы кылдыр миллион-миллион херээженнер Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжында киргеш, бөгүн дүүнгүзүнден-даа артык эки ажылдаарын күзеп турар. Эргим херээженнер, силерниң чырыткылыг угааныңар болгаш чаагай талантыңар, силерниң буянныг холдарыңар моон соңгаар-даа бистің алдарлыг Ада-чуртувустуң бүгү талалыг чечектелиишкининге шынчы бараан болуп турзун!

Кызыгаар чок бердинген ажыл-ишчи, идепкейлиг хөй-ниитичи совет херээжен кижи аныяк салгалдың кезээде бирги кижизидикчизи болуп келген болгаш болуп артар-даа. Уруг-дарыгны кичээнгей болгаш сагыш салыышкыны-биле бүргеп, иенин буянныг сеткили-биле эргелетпишаан, херээженнер оларны кадык-шыырак, амыдыралга өөрүшкүлүг кылдыр кижизидип, совет кижиниң эки шынарларын — коммунизмге бердинген ёзуну, бедик медерелди, күш-ажылга хандыкшылды, Төрээн чуртка өшпес ынакшылды, ханы интернационалчы сагыш-сеткилди оларга сиңниктирип турар. Силерниң хүн бүрүдеги могаг чок болгаш буянныг күжениишкининер дээш, силерниң ие үүректеринер дээш, өгбүлени быжыглаар дугайында могаг чок сагыш салыышкыныңар дээш силерге бүгү улусчу өөрүп четтириишкинин илергейлеп тур, ие-херээженнер!

Социализм херээженнерниң туруш байдалын ниитилелге үндезини-биле чаарткан, политиктиг болгаш социал амыдыралдың бүгү адырларынга дең эргелиг болурун оларга хандырган, оларның мурнунга эртем-билигии чедип алырынга болгаш талантыны илередип көргүзеринге калбак аргаларны ажыткан, аас-кежиктиг ие болурунга таарымчалыг байдалды тургускан. Херээженнерниң ажыл-ижиниң болгаш амыдырал-чуртталгазының байдалы чыл келген тудум-на экижизин дээш, олар боттарының арга-мергежилиниң чечектелиринге, үреттүннелдиг ажылдаарынга болгаш хөй-ниитиниң ажылын кылырынга, уруглар кижизидеринге амдаа улуг аргаларлыг болзун дээш Коммунистиг партия бүгү үүлдерни кылып турар.

Бистің партияның көдүрүп үндүргени Тайбың программазы совет херээженнерге чоок болгаш билдингир-даа. Социалистиг дем каттыштырылгазын быжыглаарынче, национал хосталыышкын болгаш социал депшилге дээш улустарның демиселин деткиринче, делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң чавырлыышкынын улам ханыладырынче, бүгү-ниитиниң шынныг тайбың-ын хандырарынче угланган СЭКП-ниң идепкейлиг даштыкы политиказын олар изии-биле үүлдүгзүнүп турарлар. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы социализм чурттарының акы-дуңма партиялары-биле кады моон-даа соңгаар ленинчи даштыкы политиканы чайгылыш чокка боттандырып чорудар, кижи төрелгетенни термоядролуг дайынның кыжаныындан чайладыр дээш, чер кырынга тайбыңны быжыглаар дээш идепкейлии-биле демисежир апаар.

Интернационалчы хүлээлгезинге шынчы совет херээженнер социалистиг чурттарда боттарының бүгү-ле эш-өөрү-биле найыралды быжыглап, бүгү диптериң ажыл-ишчи херээженнери-биле харылзааларын калбартып турар. Ындыг найыралчы харылзаалар тайбыңның, демократияның, национал хамаарышпас чоруктун болгаш социализмниң эргеажыктары дээш бүгү хемчег-биле улам хөгжүүр дээрзинге СЭКП Төп Комитеди бүзүреп турар.

Эргим совет херээженнер, эки кадыкшылдыг, күш-ажылга чаа-чаа чедиишкиннерлиг, амыдыралчуртталганарга улуг аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг болурунарны бо чырыткылыг часкы байырлалга холбаштыр силерге күзеп тур бис.

Делегейниң херээженнер хүнү — Март 8-и делгерезин!

Совет херээженнерге алдар!

Бүгү планетаның ажыл-ишчи херээженнери делгерезин!

Бистің социалистиг Төрээн чуртувус улам быжыгып, чечектелип турзун!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ.

Байырлыг хуралдар

Дүүн Кызылдың Политиктиг чырыдыышкын бажыңынга Делегейниң херээженнер хүнүнге тураскааткан байырлыг хурал болган. Аңаа найысыладың үлетүр бүдүрүлге черлериниң, организацияларының болгаш Кызыл хоорсовединиң ажыл-агыйларының төлөөлекчилери киришкеннер.

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң ийиги секретары өш С. М. Кудажи чыылганнарга болгаш оларның нүүрүнде хоорайның бүгү-ле ажыл-ишчи херээженнеринге байыр чедирип, чүве чугаалаан, социалистиг Төрээн чурттуң чаагай чоруу дээш ажыл-ижинге чедиишкинчерни, амыдыралчуртталгага аас-кежиин күзээн. Байырлыг хуралдың киржикчилеринге улуг концерт болган.

Ол ышкаш республиканың бүгү-ле районнар төптеринге, чурттакчылыг черлерге, тустус бүдүрүлгелерге, ажылагыйларга байырлыг хуралдар, концерттер база болуп эрткилээн.

Мурнакчыларга — шаңналдар

1973 чылдың планнарын болгаш социалистиг хүлээлгелерин долдур база ажыр күүседиринге чедиишкиннери дээш ССРЭ-ниң орденнери болгаш медалы-биле шаңнаткан Тываның аъш-чем үлетүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларынга шаңналдарны Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы В. Е. Серяков байырлыг байдалга тывыскан.

Октябрь Революциязы орденин Чадаананың хлеб заводунуң хлеб быжырыкчы-мастери Чечен Наадымовна Ондар, Күш-ажылдың Кызыл Тук орденин Кызылдың пиво заводунуң улуг мастери Мария Варламовна Панова, «Хүндүлелдиң Демдээ» орденин Кызылдың хлеб заводунуң кондитери Нина Петровна Демихина, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» медаль-биле Кызылдың хлеб заводунуң далган ажыдыкчызы Людмила Сергеевна Морозова олар алганнар.

В. Е. Серяков шаңнатканнарга изиг байыр чедирип, тодарадыкчы чылда күш-ажылчы чедиишкиннерлиг болуруп күзээн.

* * *

Тоску беш чылдың шиитпирлиг чылының планнарын болгаш социалистиг хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседиринге чедип алган чедиишкиннери дээш Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң бөлүк ажылдакчыларын чазактың орденнери база медальдары-биле шаңнаан. Бүдүрүлгениң мурнакчыларынга чазактың шаңналдарын Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы Г. Н. Долгополов тывыскан.

Күш-ажылдың Кызыл Тук орден Каа-Хем разрезиниң экскаватор машинизи Егор Никифорович Фроленковтун, «Хүндүлелдиң Демдээ» орден Каа-Хем разрезиниң чер үттээр стан машинизи Кадыргы Донгур-оолович Кууларның, «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш» медаль Каа-Хем разрезиниң экскаватор машинизи Николай Маркелович Дресвянинковтун, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» медаль Каа-Хем разрезиниң участок механиги Анатолий Григорьевич Кузеевтиң хөректеринге чайчай берген.

Эрткен чылын шудургу ажылдаан, чазактың орденнерин болгаш медальдарын алган бүдүрүлгениң мурнакчыларынга Г. Н. Долгополов байыр чедиргеш, тоску беш чылдың планнын онаалдаларын күүседиринге чедиишкиннерлиг болуруп күзээн.

* * *

Чазактың шаңналын алганнар Коммунистиг партия болгаш Совет чазак оларның күш-ажылын бедин-биле үнелээнинге үүректің ханызындан өөрүп четтиргенин илередип, тоску беш чылдың планнарын күүседир дээш улам эки ажылдаарын хүлээнгеннер.

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫҢ ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

ТЕМПИНИ АМ-ДАА БЕДИДЕР

Тоску беш чылдың тодарадыкчы чылы—1974 чылда республиканың үлетүр бүдүрүлгелериниң, тудуг, транспорт болгаш өске-даа адырларының ажылдакчыларының мурнунда улуг соруулгалар салдынган.

1974 чылда үлетүр бүдүрүлгезиниң хемчээлин эрткен чылда турганындан 10,1 хуу, а күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 8 хуу улгаттырары болгаш тудуг бүдүрүлгезиниң темпизин 11,2 хуу өстүрери республиканың ажылчы чоннарының бо чылын алган социалистиг хүлээлгезинде көрдүнген. Ол бедик хүлээлгевиг күүселдези тус-тус коллективтеринің чылдың баштайгы айларындан канчаар ажылдап эгелээнинден кол хамаарыг.

Тодарадыкчы чылдың баштайгы ийи айы эрткен. Алдынган хүлээлгелериниң кандыг янзылыг күүсединиин турарынга хамаарыштыр чамдык түүнелдерни кылып болур. Республиканың үлетүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчылары январь-февраль айларда продукция сайгарарының планын 102,6 хуу күүседип, пландан ажыр 328 муң рубльдиң янзыбүрү продукциязын сайгарган. Эрткен чылдың ол үезинге деңнээрге сайгарылганың хемчээли 4,4 хуу оскен, ол дээрге 1 млн. 110 млн. ажыг рубльдиң продукциязын хөйнү сайгарганы ол.

Ниити продукция бүдүрериниң планы эрткен айларда база-ла чедиишкиниг күүседтинген. Ийи айларын планы 106,5 хуу күүседтинген ийикпе, азы эрткен чылдың ол үеэ-инден барык 10 хуу өзүлделиг болган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планы 106,1 хуу күүседтишген. Үлетүр продукциязының колкол хевирлерин бүдүрериниң талазы-биле планнын онаалдалар болгаш бедиткен хүлээлгелер чедиишкиниг боттанын турар.

Бо дээрге үлетүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларының ниитизи-биле чедип ап турар эки көргүзүүлгери-дир. Ынчалзажок тус-тус адырлар, коллективтер аайы-биле алыр болза бистің ажылывыста, ниити чедиишкиннер-биле чергелештир, четпестер база бар. Чүүн-даа мурнунда чамдык бүдүрүлге коллективтери мурнуку хожудаашкындан амдаа үштүнмаан болгаш айлар аайы-биле деңдески ажылдавайн турар. Ынчангаш бодунга онаашкан планын коллектив бүрүзүнүң ажыр күүседтеки турарын чедип алыры кончуг чугула.

Эрткен айларның түүнелдерин ёзугаар алырга республиканың 17 бүдүрүлгези (бүгү коллективтериниң 34,7 хуузу) планнын онаалдаларын күүседтиэн, ынчангаш ниитизи-биле 210 муң ажыг рубльдиң продукциязы чедир бүдүрүнмээн. Ниити продукция бүдүрериниң планын 14 коллектив чедир күүседтээн, оон 170 муң ажыг рубльдиң продукциязы чедир алдынмаан.

Чиик үлетүр эргелеринге болгаш үлетүр тудуг материалдарының эргелеалинге хамаарышкан коллективтериниң эрткен айларда кошкак ажылдаанын, харын-даа продукция бүдүрериниң хемчээлин 1973 чылдың ол үезинде турганындан кудулатканы кончуг четпес. Январь-февраль айларда республиканың тудуг организациялары 502 муң кезек туйбубуу, 0,5 муң кубометр демир-бетон кылыгларын, а садыг организациялары 10 муң рубльдиң мебель аймаан, 14 муң даллитр эвиртпес суксуннарны чедир албаан. Ындыг байдал, ылаңгыя тудуг организацияларының планнын онаалдаларын күүседиринге бергелерни тургузуп турар.

Бир эвес ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның күжүн, чогаадыкчы энергизин иштики курлавырларны дилеп тыварынче мобилизастаар, аддынган хүлээлгелериниң күүселдезин хандырар таарымчалыг байдалдарны тургузар болгаш социалистиг чарышты дээштин-биле улам калбартыр болза, коллектив бүрүзү чедиишкиниг ажылдап бодур. Оон тодаргай чижектери бо. «Тыва кобальт» комбинат болгаш Бай-Хаактың хлеб заводу моон мурнунда чылдарда хожудаңгай коллективтерге савадын турган. Эрткен чылдың соолгу айларында бо бүдүрүлгелерге технологияны чаартыр, күш-ажылдың сатылга-чурумун быжыглаар талазы-биле өлөөн хемчегларни алган. Оон түүнелинде оларның кайызы-даа январь болгаш февраль айларының планын ажыр күүседтиэн.

Чамдык коллективтериниң ажылында четпестерни дүрген чайаадын, чылдың баштайгы айларында чедип алдыган бедик темпини улам ынакмычыдыр турган, моон-даа артык кужениишкиниг ажылдаар болзувусса тодарадыкчы чылдың бедиткен хүлээлгелери чедиишкиниг боттанар.

Кварталдыы күүседтинген

Барыын-Хемчикте районнар аразының № 1469 орук-бүдүрүлге участогунуң ажылчыннары беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында кап даклыр күжениишкиниг ажылдаан. Орукчулар капитал тудуг талазы-биле чыл планын 210 хуу, а оруктарның ортумак септелгезиниң планын 105 хуу күүседтеки.

Планнын онаалдаларны болгаш бедиткен социалистиг хүлээлгелерни чедиишкиниг боттандырарынга коллектив кежигүннериниң аразында калбарган социалистиг чарыш улуг рольду ойнаан. Чарышты организастаарывыста болгаш оон түүнелдерин үндүреривисте кижи бүрүзүнүң ажыл нормазын кайы хире ажыр күүседин турарынче база техника-механизмнерниң кандыг янзылыг ажыглаттынын турарынче кичээнгейин салын турдувус. Оон ацгыда мурнакчыларның дуржулгазын, хоочунларның үдегерчижээн аныяктарның ортузунга вентередириниче база-ла кичээнгей салдынын турган.

Чарыштың түүнелдерин чоруур хуусаазында үндүргеш, оон түүнелин коргузуг самбыразынга бижип, мурнакчыларның чуруктарын хүндүлел самбыразынга кирип турары кижи бүрүзүн хей-аът кирип, чаа-чаа чедиишкиннерже мобилизастап турар. Коллективтиң хава шарлалгазы ажыл-агыйны экижидеринге дээштиг салдарны чедирип келген. Кавдыг бир хожудаашкын, четпестер көстүп көргге, редколлегияның кежигүннерини ол дугайын доп-дораан илередип, ол чүүлдерни эдип алырының дугайында айтырыгны администрация черинің мурнунга тургузуп турар.

Ол бүгүнүң түүнелинде эрткен чылда эки көргүзүүлгер чедип алдынган. Районнар аразының болгаш иштики оруктарның ниити байдалынга хамаарыштыр хомудалдар эвээжээн болгаш орук тудуунуң дериг-херекселдери-даа эки ажыглаттынын турар анаргаа.

Хүлээлген ажылынга ээ-харысалгалыг мурнакчылар бисте эвээш эвес. Чыл дургузунда ең эки ажылдап келген 6 механизатор «1973 чылдың социалистиг чарыжының типлекчизи» деп хөрек демдээбиле шаңнаткан. Участоктуң хоочунары О. Серен-Лама, О. Орус-оол, механизаторлар М. Додуй-оол, М. Деге, Х. Овал, М. Доржу-Белек, мастерлер Б. Дойбаа, К. Эмер-Сарыг болгаш оон-даа өскелер тоску беш чылдың баштайгы чылындан эгелээш, үре-түүнелдиг ажылдап келгеннер.

Эрткен чылда чедип алдынган бедик темп тодарадыкчы бо чылда улам күштелген. СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыы база Совет Тываның бистің чуртувустуң хөй национал-дыг өгбүлезинге каттышканынын 30 чыл оюн төлептиг уткуур дээн изиг күзел чарыштың одун улам хөрлээлеткен. Тодарадыкчы чылдың планнын онаалдалары болгаш бедиткен хүлээлгелери чедиишкиниг боттанын турар. Бистің участоктуң ажылчыннары оруктарның ортумак септелгезиниң талазы-биле бирги кварталдың планы эрткен ийи айларда күүседтинген. Бо хүннерде капитал тудуг ажылдары шалыпкын чорун турар.

Февраль айда механизаторлар 3 тракторну, 3 грейдерни, 2 автомашинаны септеп дооскан.

Тодарадыкчы чылдың планын хуусаа бетинде күүседир арга, курлавырлар бисте бар.

С. СЕРИН-ООЛ,
участоктуң начальниги.

Боттарының кызымаккай ажыл-ижи-биле болгаш уруглар кижизидеринге хүн бүрүнүң сагыш салыышкыны-биле хөй-ниитиниң бедик үнелелин ап турар бистиң совет херээженнер беш чылдың дөртү чылының планнарын чедиишкинниг күүседир дээш бүгү улусчу демиселге боттарының улуг салыышкынын киирер дээрзинге СЭКП Төп Комитеди бүзүрээр.

(СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыындан).

Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчулары — совет херээженнер делгерезин!

Таңды районда ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Доора-Хадың үүт-бараан фермазының коллективи тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртү чылының баштайгы ийи айының социалистиг чарыжының түңнелинде күш-ажылчы бүгү көргүзүүлер талазы-биле совхозта бирги черге кирген ферманың ажыл-ишчилеринге тураскаадып, Күш-ажылчы алдарның тугун совхозтуң төвүнге көдүрген.

ЧУРУКТА: (оң таладан солагай талаже). Ферманың мурнакчы саанчылары: Александра Тюлюш, Татьяна Клемешова, Зоя Монгуш, Елена Бушуева олар.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

АМЫДЫРАЛДЫҢ КААСТАКЧЫЗЫ— АЖЫЛ-ИШЧИ ХЕРЭЭЖЕННЕР

Делегейниң херээженнер хүнү—Март 8-тиң байырлалы бо чылын совет улустуң күш-ажылчы болгаш политиктиг улуг көдүрүүшкүнүнүң үеэзинде — тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртү чылын чедиишкиниг эгелээн үеде болуп эртип турар. Бо байырлалды демдеглеп тура, эрткен шинтпирлиг чылдың түңнелдерин база аналитеп көрген. Улус ажыл-агыйының адыр бүрүзүнге чедиишкиниг болган бис.

Бистиң чуртта херээженнериң улус ажыл-агыйынга болгаш хөй-ниити амыдыралынга идепкейлиг киржип келгеннер. Ооң чижээнге олардан 4 кижи ССРЭ-ниң Дээди Совединиң, 50 кижи Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң, 1447 кижи район, хоорай болгаш көдээ Советтерниң депуттары болганы, 122 кижи партия организацияларының секретарларынга соңгутканы болгаш хөй-хөй херээженнериң профвиилел, комсомол база өске-даа хөй-ниити организацияларында ажылдап турарындан көрүп болур. Партия болгаш совет органнарын, министерстволарын болгаш өске-даа албан черлериниң удуртукчуларының база харысалгалыг ажылдакчыларының аразында база херээженнер хөй.

Республиканың ажылчы чону ССРЭ-ниң Улуг театрының артизи Надежда Красная-ның, РСФСР-ниң Күрүне шаңналының лауреады, даш чонукчуу Раиса Аракчаанын, цирк артизи Клара Данчай-оолдуң талантызынга чоргаарланып турар. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры башкы Санаты Тамдын-оол, шулукчу Светлана Козлова, эртем кандидаты Зоя Чадамба, артист Мария Солун-оол, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Севилбаа Даваа ышкаш он-он херээженнериң аттары бүгү республикада сураглыг апарган.

Тываның хөй-хөй херээженнериниң күш-ажылын Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бедин-биле үнелээн. Улус ажыл-агыйында ССРЭ-ниң орденнери-биле болгаш медальдары-биле шаңнатканнарының саны бир мүн чыгай берген. Март 8-тиң бүдүүзүнде база болуп херээженнер шаңнаткан. Олардан Чалананың хлеб заводунуң ажылчыны Чечен Ондар Октябрь Революциязы орденни, Кызылда садыгжы Пелагея Быкова Күш-ажылдың Кызыл Тук орденни, Эрзинде амыдыралга кандырылга комбинатының директору Има Декпиш-оол «Хүндүлелдиң Демдээ» орденни алган.

Делегейде херээженнериң боттарының эргези дээш, 53 хуу чедип турар. Оларның аразында күш-ажылдың мурнакчылары хөй. Таңдыда саанчы Зинаида Реодько, Кызылда тудугжу Мария Сафронова, «Революцияның чалбыжы» совхозтуң директору Ольга Чуева, Тес-Хемде башкы Адыя Максыр, Бай-Тайгада Үрүле Кандан болгаш оон-даа өске хөй эштерни чоргаарал-биле адап турар бис.

Тываның херээженнери республиканың хөй-ниити болгаш политиктиг амыдыралынга идепкейлиг киржип келгеннер. Ооң чижээнге олардан 4 кижи ССРЭ-ниң Дээди Совединиң, 50 кижи Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң, 1447 кижи район, хоорай болгаш көдээ Советтерниң депуттары болганы, 122 кижи партия организацияларының секретарларынга соңгутканы болгаш хөй-хөй херээженнериң профвиилел, комсомол база өске-даа хөй-ниити организацияларында ажылдап турарындан көрүп болур. Партия болгаш совет органнарын, министерстволарын болгаш өске-даа албан черлериниң удуртукчуларының база харысалгалыг ажылдакчыларының аразында база херээженнер хөй.

Республиканың ажылчы чону ССРЭ-ниң Улуг театрының артизи Надежда Красная-ның, РСФСР-ниң Күрүне шаңналының лауреады, даш чонукчуу Раиса Аракчаанын, цирк артизи Клара Данчай-оолдуң талантызынга чоргаарланып турар. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры башкы Санаты Тамдын-оол, шулукчу Светлана Козлова, эртем кандидаты Зоя Чадамба, артист Мария Солун-оол, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Севилбаа Даваа ышкаш он-он херээженнериң аттары бүгү республикада сураглыг апарган.

Тываның хөй-хөй херээженнериниң күш-ажылын Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бедин-биле үнелээн. Улус ажыл-агыйында ССРЭ-ниң орденнери-биле болгаш медальдары-биле шаңнаткан-н

★ ★

Бай-Тайга районда «Тээли» совхозтуң хойжузу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Үрүле Кандан хой ажылынга үр үеде ажылдап, чүс-чүс хойларны ниитиниң малынга өстүрүп бергеш, ам пенсиялап дыштаны берген.

Үрүле Шыыраловна чүгле бодунуң совхозунуң аныяк малчыннарынга үлегер-чижээн көргүскен эвес, бүгү республиканың малчыннарынга, ылаңгыя хөрээжен эш-өөрүнге үлегер-чижээн көргүзүп келген.

Кеп-Сеек шаанын хеме аптар,
Кевей хойну өстүрүп каан
Маадыр-ие угбавыска
Марттың сесте байыр тудаал.

ЧУРУКТА: У. Ш. КАНДАН.
С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

★ ★

ТАЙБЫҢ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДИҢ АВАНГАРДЫНДА

Делегейниң хөрөөженнер хүнүнүң бүдүүүнде Совет хөрөөженнер комитеди Улустарыың пайыралы орден-биле шаңнаткан. Аңаа холбаштыр ол Комитеттиң секретары Людмила Балаховская мынчаар чугаалаан.

— Ол шаңнал болза улустарыың аразынга пайыралды быжыглаары база тайбың дээш демиселдиң хөрөөнге совет хөрөөженнериң ачы-хавыяазын үдээн көргени, оларның садыышкынын бедиг-биле үнелээни ол, ынчангаш бистиң сагыш-сеткиливистиң өөрүшкүзүн хайныктырган.

Совет хөрөөженнериң комитедин чуртка өң берге турган үеде, 1941 чылда тургускан. Ол-ла чылдың сентябрьда Бүгүүвилелдиң хөрөөженнериниң антифашистиг митингизи болуп эрткен. Ооң киржикчилери ССРЭ-ниң болгаш өске-даа чурттарның хөрөөженнерин, күженишкинни каттыштырып алгаш, фашизмге ойтур шавыышкынны бөөрүнче кыйгырган. Бо митингини ол комитет организастан эрттирген.

Амгы үеде Совет хөрөөженнериң комитеди делегейниң 120 чурттарында хөрөөженнериң 200 ажыг национал организациялары-биле доктаамал харылзааны тудуп турар. Бот-боттары үргүлү делегациялар, туристи белүктер солчур хемчеглер калбарып турар. СЭКП-ниң болгаш Совет чазактың тайбыңга ынакшылдыг даштыкы политиказын идепкейлиг деткивишаан, ССРЭ-ниң хөрөөженнери делегей амыдыралының өң чугула болуушкуннарынга тодаргай ажыл-херектери-биле киржип турар.

Чилиде фашистиг хунаның калчаа-дерзин үүлгедиишкининге комитет киленгөшкининг удурланыышкынын илергейлеп база чили патриоттар-биле эп-сеткил каттыштырылгазының дугайын медеглээн. Грециядa, Испанияда, Португалияда кижилерни өлүрүп хыдыыр болгаш мөлчүүр чоруктуң политиказынга совет хөрөөженнер шынгыы удурлаңын, Мурнуу Африка республикада, Родезияда сөөк-язы ылгаар чоруктуң буруу шаап турар. Ханойга Иениң болгаш чаш урутнуң эртем-шинчилел төвүн тударының фондузунга совет хөрөөженнериң мурнуңдан комитет ийи миллион рубльди киргген. Комитет 1973 чылда Анголаның, Гвинея-Бисаунуң, Мозамбиктиң, Индиянын, Бангладештиң болгаш чамдык араб чурттарының хөрөөженнер организацияларынга дыка хөй материалдыг дузаны көргүскен. Ол черлерже аъшчем продуктуларын, уругларга хевин, пөстаавыны, медицина дериглелдерин болгаш өске-даа түүлдерни чорудуп берген.

Хөгжүп турар чурттарның аныяк сургуул хөрөөженнериниге болгаш кыстарынга комитеттиң тускай степендиязын тургускан. Амгы үеде Азияның, Африканың, база Латин Американың 37 чурттарындан бистиң чурттуң дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринде 250 кижи ол комитеттиң степендиязын ап турар. Баштайгы доозукчулар тускай мергежилди чедип алгаш, боттарының төрөөн чурттарынче чорупкан.

Совет хөрөөженнер комитеди социалистиг чурттарның хөрөөженнер организациялары-биле быжыг харылзааны тудуп турар. «Ниитилел бүдүүлгезиниң күш-ажылынга хөрөөженнериң киржилгези» деп темага бо чылын ССРЭ-ге семинарны чорудар. «Социалистиг ниитилелге өг-бүленің ролю» деп темалыг айтырыгны чугаалажыр чыл бүрүүң чаңчыл болган ужуражыышкынын организастаар. Европаның айыыл-чок чоруунуң болгаш амгы үениң ниитилелинде хөрөөженнер байдалының айтырыгларының талазы-биле ССРЭ болгаш ГФР-ниң хөрөөженнериниң ийи талалыг ужуражыышкынын бо чылын организастаарын планнап турар. Июльда совет база америк хөрөөжен төлөлекчилериң ужуражыышкынын чорудар. Тайбың дээш база аныяк салгалды тайбың болгаш улустарның пайыралынын өзөөзунга киживидери дээш демиселге хөрөөженнериң ролюнуң дугайында санал-онаалды олар солчурлар. Катыышкан Нациялар Организациязы 1975 чылды Делегей хөрөөженнериниң чылы болдурар деп чарлаан. Делегей хөрөөженнериниң Демократтыг Федерациязының ол талазы-биле ажыл-чорудулгазынга Совет хөрөөженнер комитеди идепкейлиг киржир.

КНО-нуң ол шиитпири амгы үениң ниитилелинге хөрөөженнериң өң чугула ролюн хүлээп көргениниң дугайын хереченнер-дыр.

Мая ШЕБЕНТОВА,
ПМА-ның корреспондентизи.

«Авамның байырлалы» деп белек

Николаевскиниң шаажан-шил комбинады делегейниң хөрөөженнер хүнү — март 8-тин бүдүүүнде садыг четкилеринче «Авамның байырлалы» деп чаа одеколоннарны чоруткан. Оларның чыды чымчак болгаш чазгай, чараштыр хаптаан.

«Сенден артык кайгамчык үүве чок», «Ассоль» деп одеколоннарны байырлал таварыштыр база кылган. Оларның баштайгы хевирлерин Прагага болган делегей делгелгезинге көргүскен болгаш шаңнал-биле демдеглээн.

Байыр чедириишкини-биле кады

«Март 8-ти таварыштыр изин байыр чедирбишаан, кезээ шагда чараш болурунарны күзеп тур бис» деп бижиктиг открыткаларны хөрөөженнерге чаа кылып өгелээн джемперлер иштинге суккаш, садыг четкизинче чорудуп өгелээн. Ону Арменияда Советашениң трикотаж фабриказы бүдүүп турар.

Ол фабриканың дүктен болгаш синтетиктиг аргыглан кылып турар хептеринге күрүнеиң шынар демдээн тывыскан, ынчангаш ол бараннар хереглекчилерге, ылангыя бистиң иелериске дыка таарыжыр. Бүдүүлгениң продукциязының ассортиментизи бо чылын шуут чаартынар. Ереванның модельерлериниң сүмелээнин өзүгаар 40 хире хевириниң чаа хептерин фабрикага бүдүүп өгелээр. Оларның аразында — уругларның янзы-бүрү комбинезоннары, костюмнер, трикотаж, иштики хеп бар.

(СЭТА-ның корр).

Мария Георгиевна Датнер — Москваның «Старт» дээр тускай бүдүүлге каттыжыышкынының директору. Ол — уруглар хевин даараар улуг бүдүүлге чери болур. Ол каттыжыышкын чаңгыс хүннүң дургузунда 14 муң бичии хамаатыларны хепкерип шыдаар аргалыг. Ында 2600 ажылчыннар ажылдап турар.

ЧУРУКТА: М. Г. Датнер

В. Куновтуң фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

А. А. Громыконуң Дамаскиде чугаалажыышкыннары

ДАМАСК. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыковуң болгаш Араб социалистиг катап тургузуушкун партиязының Регионаддыг удуртулгазының кежигүү, Премьер-Министриниң оралакчызы, Сирия Араб Республиканың даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддамның аразында чугаалажыышкыннар ында катап эгелээн.

Ийи чурттарның кайызынгаа-даа совуургалды болдуруп турар делегейниң чамдык айтырыгларын министрлер чугаалашкан.

А. А. Громыко Сирия Араб Республиканың премьер-министри Аль-Айюби-биле ужуражып, беседа кылган.

ДАМАСК, март 7. (СЭТА).

ССРЭ-ниң Сирия Араб Республикада элчини Н. А. Мухитдинов Дамаскиде албан чоруу кылып келген, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыкога алдар кылдыр хүлээп алыышкынны кылган.

Хүлээп алыышкынга САР-ның премьер-министриниң оралакчызы, даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддам, өске-даа министрлер, Араб социалистиг катап тургузуушкун партиязының удуртулгазының кежигүннери, Сирияның дешпилгелиг национал фронтуузунуң удуртулгазының кежигүннери, Улусчу чөвүлелиниң депутаттары, Дамаскиде турып турар элчин болгаш төлөөделге черлериниң удуртукчулары келген.

АЯН-ЧОРУКТАР ДООЗУЛГАН

ТОКИО. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң палаталарының даштыкы херектер талазы-биле комиссияларының ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутатылы, Национаддар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының кежигүнү М. В. Зимяниниге баштаткан төлөөлери Токиодан Төрөөн чуртунче эоп чаныр келгеннер.

Төлөөлер Японияга баргаш парламентиниң адаккы болгаш үстүкү палаталарының комиссияларының кежигүннери-биле беседалашкан, япон-совет найыралдың парламент ассоциациязы-биле ужуражыышкынга киришкеннер.

Төлөөлер япон чазактың удуртукчулары-биле, парламентиниң ийи палатазының спикерлери-биле, япон хөй-ниитиниң төлөөлекчилери-биле база ужурашканнар.

* * *

КАНБЕРРА (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы Н. М. Матчановка баштаткан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң төлөөлериниң Австралияга албанның аян-чоруу доозулган. Совет төлөөлери Австралияның премьер-министри Г. Уитлем хүлээп алган. Аңаа болган беседа үезинде ийи чурт аразынга харылзааны хөгжүдүрүнүң талазы-биле айтырыгларга санал-онаал солчуушкуну болган. Март алдыда төлөөлер Австралияның парламентизинге база чораан.

Төлөөлер Сиднейден Төрөөн чуртунче чаныр чорупкан.

САР-ның соңгу-чоон талазында, Ефраттың эринде Табка дээр бичин сууруның орнунда Ефраттың Ас-Саура («Революция») дээр гидроэнергетика комплекизиниң тудугжуларының хоорайы тургустунган. Хүн херелинге өрттелип чыткан черде бичин сууржугаштың чавыт каш-ла санныг казанактарының орнунга амгы үениң улуг бажыңнарының кварталдарын тудуп турган. Ол дээрге, чуртталга бажыңнары, школа, поликлиника-дыр.

ЧУРУКТА: Ас-Саурада школа (үстүнден хевирги) бажыңы.
В. ОГОРОДНИКОВАНЫҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА

ПАРИЖ. (СЭТА). «Крезо-Луар» деп фирманың Совет Эвилелги-биле ханы кады ажылдажылгазы чаңчыл апарган» деп, ооң директорларының бирөзи Морис Латиль медеглээн. Бедик шынарлыг кач болгаш аар дериг-херекселдер бүдүрериниг специализастаттынган ол фирма Францияда өң улуг каттыжыышкыннарның бирөзи болуп турар, ында 40.000 ажылчын, инженерлер болгаш техниктер ажылдап турар.

Бистиң фирмавыстың болгаш Совет Эвилелиниң даштыкы садыг организацияларының аразында харылзааның хөгжүп турарынга сеткил ханып турар бис деп М. Латиль демдеглээн. Чүгле эрткен чылын беши совет газ үлетпүрүнге янзы-бүрү дериг-херекселдерни бөөр чугула дугуржулганы кылган бис. Совет болгаш француз инженерлер канчаар-даа аажок улуг домнаның төлевилелин ажылдап кылган.

«Крезо-Луар» Совет Эвилелинден дериг-херекселдерни болгаш ставоктарны база садып ап турар. Ам металлдан кылыр улуг хемчелдиг тускай чагынны эптөөрин Совет Эвилелинде доозуп турар. Совет карусель ставоктары Францияда ажылдап турар. Бистиң фирмавыс атомнуг электростанциялар тудар талазы-биле Совет Эвилели-биле кады ажылдажылганы кылырынга сонуургалдыг.

Бирманың Министрлер Чөвүлелин соңгаан

РАНГУН. (СЭТА). Бирма Эвилелиниң Социалистиг Республиказының Улусчу хуралының бирги сессиязы республиканың Министрлер Чөвүлелин чажыт бадылаашкын-биле соңгаан. Ында 18 кижи киргеп. Соңгулда соонда Министрлер Чөвүлелиниң хуралы болган. Аңаа премьер-министрин болгаш ооң оралакчызын соңгаан.

ДАКАРДА СЕССИЯ

ДАКАР. (СЭТА). Сенегал хемниң унун шингээдип алыр талазы-биле организацияның Министрлер Чөвүлелиниң сессиязы Сенегалдың найысылалында дүүн ажыттынган, ооң ажылында Малиниң, Мавританияның болгаш Сенегалдың делегациялары киржип турар. Сенегал хемниң унунга ийи электри станциязын тударының төлевилелин боттандырар талазы-биле санаалды сессиянга көөр. Малиниң үлетпүр хөгжүлдезиниң болгаш хой-ниити ажылдарының министри Мамади Кейта сессияның ажыдыышкынынга чүве чугаалаан, станцияның бирөзүн Малиге, өскезин —Сенегалга тудар, ол чорук организацияның кежигүннери чурттарның экономиктиг хөгжүлдезинге улуг ужур-дузалыг деп демдеглээн. Чогаатган төлевилелдерни боттандырган соонда 300 муң гектар шөлдү суггаттыг болдурар арга тургустунар, чиик үнелиг электроэнергияны алыр болгаш Сенегал хемге судно чоруурунга таарымчалыг байдал тургустунар.

МАР. Чартык чүс чыл мурнунда Моолдуң улузу хелбээзи-биле үжүк-бижик билбес чораан. А бо хүннерде Эртемнер академиязында, эртем-шинчилел институттарында болгаш лабораторияларда дыка хөй моол эртемденнер ажылдап турар. Олар сөөлгү чылдарда республиканың улус ажылагыйынга улуг теоретиктиг болгаш практиктиг ужур-дузалыг 300 ажыг айтырыгларны ажылдап кылган.

ЧУРУКТА: МАР-ның Эртемнер академиязының чанында химия институдунуң дуржулга лабораториязында.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

ДЕМИСЕЛ СОКСАВААН

Боттарының эргелери дээш капиталистиг чурттарның ажылчы чоннарының демисел чорударының идепкейлии сөөлгү хүннерде улам күштелген. Акша үнези кудулап, бараан өртектери соксаал чок аартан, бөдүүн кижилерге удур эрге-чагырга черлери дерзин хемчеглерни ап турза-даа, ажылчыннар, албан-хаакчылар, өөреникчи аныяктар боттарының эргелерин чедип алырынга бүрүн шиитпирлиг.

Мэриленд штатта Балтимор хоорайга башкыларның ажыл соксадыышкыны беш неделя дургузунда үргүлчүлеп келген. Олар ажыл төлевирин улгаттырарын чедип алыр дээш демисел чорудуп турар. Ажыл соксадырынга киришкен дээш, 53 башкыны тудуп хорудаан. Ооң өскедаа хөй-хөй башкыларны акша-биле торгаан. Барыын-герман Баден-Вюртемберг — Фридрихсхафен, Равенсбург болгаш Тюбинген деп черлер ажылчын металлистерниң массалыг демисел чорудар черлери болу берген. Ажыл соксадыышкынынга 5 муң ажыг ажыл-ишчи киришкен. Баден-Вюртемберг деп черниң металлистериниң профсоюзлел төлөөлекчизиниң медеглээнин өзүгаар алырга, ажылчыннар боттарының амыдырал эргелерин камгалаар талазы-биле идепкейлиг демиселин моон соңгаар-даа чорударынга шиитпирлиг.

Италияның ус-тывышчылары «неделя дургузунда демисел» чорударын чарлаан. Олар үндүрүгүү чиигедирин, бараан өртектериниң улгадып турарынга удур хемчеглер алырын база медицина хандырылгазын экижидерин болгаш пенсияларны улгаттырарын иеген турар. Италияның Турин, Неаполь, Палермо болгаш өске-даа хоорайдарынга ус тывышчыларның чыскаалдары, митингилери эрткен.

Оларга Италияның Авеллино хоорайының 7 муң ажыг ажыл-ишчилери каттышкан. Олар Италияның Коммунистиг партиязының ында федерациялының санаалдаанын өзүгаар хөй кижилиг митинг эрттирген. Аңаа ИКП-ниң удуртулга черниң кежигүү Д. Петроселли түве чугаалаан.

Англияның ужар түүл компаниязы «Бритиш эйрлайстың» бүгү самолеттары Лондондан Европа чурттарынче ужудуушкунар кылырын Хитроу аэропортка инженер-техниктиг ажылдакчыларның ажыл соксатканының уламындан соксаткан. Ажыл соксадыышкынынга киржип турарларның негелделерин администрация хандырып бербөөже ажыл соксадырын үргүлчүлөөр бис деп шиитпирлиин олар медеглээн.

Мальта ортулукта Англияның өң улуг бүдүүлге черлериниң бирөзи «Би Пэй-дайзтың» ажылчыннары ажыл соксаткан. Олар базала Лондон аэропортунуң ажылчыннары дег, ажыл төлевирин улгаттырган турарын чедип алыр деп турар.

Японияга харылзаачыларның 24 шак дургузунда ажыл соксатканының түүнелинде чурттуң почталарының тарадылга салбырларында 'он миллион ажыг чагаа болгаш почта дамчыштыр чедирип бөөр түүлдер мөөнцели берген. Японияның харылзаачыларының сөөлгү чылдар дургузунда өң улуг ажыл соксадыышкыны ол болган. Чүгле Токиога безин 6 муң ажыг харылзаачы ажылдавайн баргаан. Олар чуртка өртектерниң аажок аартан турарын соксадыр талазы-биле хемчеглерни алырын чазактан иеген.

(СЭТА).

Чилиниң улузу тиилеттирбес

☆ СОФИЯ. Чилиге демократтыг хосталгаларны катан тургузарын чедип алырын негээн чагааны кижиниң эргелериниң талазы-биле КНО-нуң комиссиязынче Болгарияның Ада-чурт фронтуузунуң Национал Чөвүлели чоруткан.

Болгарияның Ада-чурт фронтуузу делегей хөй-ниитизиниң үнүүре каттыжып, Луис Корваланны, өске-даа политиктиг ажылдакчыларны хостаарын, өлүрүкчү чоруктарны соксадырын, Чилиде өлүм лагерьлерин узуткаарын чедип алыр дээш бодуидан хамааржыр бүгү-ле түүлдерни кылырын кижиниң эргелериниң талазы-биле КНО-нуң комиссиязынга медеглээн.

☆ БЕРЛИН. ГДР-ниң чону Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг кады ажылдажылганың өске-даа чурттарының улустары-биле кады, тайбың болгаш гуманизм дээш бүгү демиселчилер-биле кады Чилиниң патриоттары-биле эп сеткил каттыштырылгазының илергейлээн массалыг чыскаал Руанга болган.

Хоорай эрге-чагыргазының шиитпирин өзүгаар хоорайның бир кудумчузун сүлчээлилерниң өлүргени, Чилиниң Президентизи Сальватор Альенденің ады-биле, а хоорайның шолуу — чили чогаалчы Павло Неруданың ады-биле адаан.

☆ КОЛОМБО. «Чилиде шериг хунгазының үүлгедип турар дерзин аажылаашкыннарынга киденгөшкин-биле удурланып тур бис» деп, ажылчыннар болгаш аныяктар организацияларының ында парлаан медеглелинде чугаалаан турар.

Чилиниң Коммунистиг партиязының Чингине секретары Луис Корваланның болгаш депшилгелиг политиктиг база хөй-ниити ажылдакчыларының кырында өлүмүг айыыл дирглаан келген деп медеглелде оон ынай чугаалаан турар. Ону болдурбас херек.

(СЭТА).

АНГЛИЯНЫҢ ЧАА ЧАЗАА

ЛОНДОН, март 5. (СЭТА). Лейбористиг партияның удуртукчузу Гарольд Вильсон баштаан Англияның чаа чазааның составын ында чарлаан. Даштыкы херектер министринге Дж. Каллаган, сан министринге Д. Хили, иштики херектер министринге Р. Дженкинс, ажылга хаара тудар болгаш күш-ажылдың бүдүүрүкчүлүүнүң айтырыгларының талазы-биле министрге М. Фуу олар киргеп, лейбористиг партияның өскедаа ажылдакчылары чазактың составында киргеп.

Гарольд Вильсон англи чазакты ийи удаа баштап кедген. Ол өң баштай 1964 чылда премьер-министр болган, ооң соонда 1966 чылда болган соңгулдага лейбористер база катап тиилээн болгаш эрге-чагыргага 1970 чылга чедир турган.

Ынчангаш дөрт хүн үргүлчүдөөн чазак кризизи доозулган. Эрге-чагырганы лейбористиг партия хөлда алган, олар февраль 28-те болган парламент соңгулдазынга общиналар палатазынга 301 олутту, консерваторлар — 296, либералдар — 14, өске партиялар — 24 олуттарны алган.

Ынды-даа болза чаа лейбористиг ыраактың общиналар палатазынга алган олуттары хой нуруузу болбайн турар, чүге диза 635-олуттан 318-тен эвээн эвес олутту олар алыр ужурлуг турган. Ынчангаш чаа чазак бодунуң программазын боттандырар үеде эвээш эвес бергелерге таваржыры илдедир. Бир эвес национализастаашкын талазы-биле бодунуң программазын боттандырарын орааллажыр болза, лейбористиг чазакка удурланын эгелээрин либералдар ам бешин кыжанын эгелээн.

Соңгулдалар үезинде лейбористиг партия консерваторларның экономиктиг политикаын шүүмчүлүүн болгаш бир эвес олар эрге-чагырганы алыр болза, шахтёрларбиле месялдежишкинин доңдораан соксадырын, үлетпүрге беш хүннүг ажыл неделязын тургузарын, өртектер өөр чорукту доктаадырын, үлетпүрүнүң чамдык адырларынга национализастаашкынны чорударын Англияның «ниити рынокка» киржилгезиниң дугайын эде көөрүн аазаан.

Ажылчы чоннарның кадыынга хоралыг

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Чылдын-на 100 муң америк ажылчыннар профессия-биле холбашкан аарыглардан өлүп, а 300 муң кижи—ажылдаар арга-шинээн оксуйуп турар деп кадык камгалал, чырыдыышкын болгаш социал камгалал министерствозу дыңнаткан.

Ындыг байдалдың үүнүп турар чылдагааны — ажылчы чоннарның кадыкшылын монополияларның талазыдан тоон көрбейн турарында. Үлетпүр черлериниг күш-ажыл камгалалының талазы-биле эрге-чагырганың ап чорудуп турар хемчеглери ындыг чылдагаанларны узуткаар шаа чок боор турар.

САННАР БОЛГАШ ФАКТЫЛАР

ССРЭ-ниң чурттаачы чонунуң ниити санында 133,6 миллион кижи, азы 53 ажыг хуузу херээженнер болуп турар.

* * *

Чурттуң улус ажыл-агыйының ажылчыларының болгаш албан-хаакчыларының 51 хуузу херээженнер. Олар үлетпүрде 48 хуу, кодээ ажыл-агыйда 45 хуу болуп турар.

* * *

ССРЭ-де тускай эртемниг херээженнерниң саны чыл бүрүде өзүп турар. Олар ам 11.200 муң ажыг ийикпе, азы улус ажыл-агыйында ажылдап турар дээди болгаш ортумак тускай эртемниг бүгү хамаатыларның 59 хуузу. Бистиң чуртувуста үш инженерниң бирээзи-ле — херээжен. Кодээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң арызында олар 46 хуу. Дыка хөй херээженнер үлетпүр бүдүрүлгелерни, колхозтарны болгаш совхозтарны удуртуп, цехтерниң, килдистерниң, заводтар лабораторияларының начальниктери болуп ажылдап турар.

* * *

Техника чогаадылгазынга херээженнер идепкейлиг кирип турар. Чогаадыкчылар болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилелиниң нежигүннериниң аразында 1,5 миллион херээженнер бар. Эвилелдешкен республикаларда үүс ажыг херээженнерге алдарлыг чогаадыкчы болгаш алдарлыг чаартыкчы деп аттарны тывыскан.

* * *

Дөрт эмчи бүрүзүнүң үжү, а башкыларның 71 хуузу херээженнер болуп турар. Шүүгү органнарында улус шиитпекчилериниң барык-ла үштүң бири база улус төлөзлекчилериниң барын-ла кезии херээженнер.

* * *

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның чер-чер Советтеринге саалгу соңгулдаларда 1 миллион 39 муң херээженнер азы оларның ниити санының 47,4 хуузу, а ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сески чыжыңга 463 херээженнер азы оларның ниити санының 31 хуузу депутаттар кылдыр соңгуттурган.

* * *

Үш миллион ажыг херээженнер — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының нежигүннери. 17 миллион ажыг херээженнер — комсомолчулар.

* * *

Төрөөн чурт бодунуң уругларының коммунистиг тургузуушкунга ачы-хавыяазын бедии-биле үнелеп, төлептиг демдеглеп турар. Улус ажыл-агыйының болгаш культураның бүгү адырларынга чедип алган чедиишкиннери дээш 1,5 миллион хире херээженнер ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаңнаткан, а 4 муң ажыг херээженнерге Социалистиг Куш-ажылдың Маадыры атты тывыскан.

* * *

ССРЭ-де ие херээжен нижи бүгү улуска хүндүткелдиг. 150 муң ажыг херээженнерге «Маадыр-ие» атты тывыскан.

* * *

Бистиң күрүневис иелериниң болгаш чаштарның дугайында улуг сагыш салып турар. Саатганы болгаш божааны дээш ажылдап турар херээженнерге күрүне страхованиезиниң бюджединден дузаламчы кылдыр бээр чарыгдалдар сөелгү үш чылдар дургузунда 40 хуу ажыр немей оскен болгаш 1974 чылда 1200 миллион рубль ажып турар.

* * *

Санаторийлерге, пансионаттарга, дыштанылга бажыңнарынга чылдың-на ажылдап турар 4 миллион ажыг херээженнер дыштанып, эмнедип турар. Оларның хөй нуруузу халас ийикпе, азы чигелделиг путёвкаларны ап турар.

* * *

Профэвилелдери өг-бүленің кады дыштанырын хөгжүдер хемчеглерни ап чорудуп келген. Чижээ, 1973 чылда профэвилелдериниң дыштанылга черлеринде 400 муң олуттарның 50 муңун ындыг соруулгага ажыглаан. Өг-бүлези-биле кады дыштанырының путёвкалары-биле чыл дургузунда 600 муң ажыг ажылчы чоннар дыштанган, оон иштинде 200 муң уруглар бар.

(СЭТА).

«РАБОТНИЦА» ЖУРНАЛ

Бистиң чуртувуста үүгле херээженнерге безин 20 журнал үнүп турар. Оларның аразында «Работница» эн баштайгы большевик журнал болур. Ук журналдың баштайгы дугаары 1914 чылдың мартта үнген.

Журналдың редколлегиязынга питержи ажылчын херээженнер, профессионал революсчулар кирип турган. Оларның аразында К. Самойлова, П. Куделли болгаш даштыкыга турган Н. Крупская, Л. Сталь, И. Арманд олар база редколлегия кежигүннери болганнар.

Журналдың баштайгы номери белен болган турда полиция халдааш, редколлегия кежигүннерин барык шуптузун тудуп хоругдаан. Ынчалза-даа журналды парлап үндүрген. Редколлегия кежигүнү А. И. Елизарова-Ульянова журналды катап үндүрген. 1923 чылдан бээр журнал доктаамал үнүп турар апарган.

1933 чылда журнал Күш-ажылдың Кызыл Тугу ордени-биле шаңнткан. 1964 чылда журналды Ленин ордени-биле шаңнаан.

«Работница» журнал үндезилеттингенден бээр алдан чыл бооп турар.

В. ВАВИЛИНА,
«Работница» журналдың кол редактору.

МОДА: 1974 чылдың чазы

Бо чылдың чазынында бистиң херээженнеривис кандыг хептиг кедерил, хептиң аянышчизинде онзагай үүве үү? ПМА-ның корреспондентизи Елена Короневскаяның айтырыынга Москваның модельерлери моон адаанда харыылаан.

Хеп модельериниң Бүгү-эвилел бажыңының ажылдакчызы Вячеслав Зайцев мынча деп чугаалаан:

— Совет мода делегей модазының ниити угланыышкынарын барымдаалап хөгжүп турар. Ынчалза-даа кандыг-даа хепке кол-ла үүве эптиг таарымчалыг болгаш эдилелиниң экизи болуру чугаажок. Бо чылдың чазында херээжен улустуң «гардеровунга» трикотаж кылыглар көскү черни эзлээр. Шак ындыг хептер кедерге эптиг, эдилели база эки, оон ацгыда агаарны эки эрттирип турар.

Часкы сезонга трикотажтан кылган хеп аймаанның нептеренгей болурун айытпышаан, бистиң чурукчу модельерлеривис аныяктарга болгаш улуг кижилерге аргаан хеп аймаан онзагай деп көрүп турар.

— Улуг улуска үе-шагдан бээр нептерээн классиктиг стиль, оон аяны онзагай, а аныяк өскенге трикотаж хептиң өңү-даа, хевири-даа янзы-бүрү болур — деп, ол-ла бажының ажылдакчызы Ирина Вольман чугаалап турар.

Улуг улуска комплект хеп аймаан бнеэгизи дег сүмелеп турар бис: юбкалыг азы узун үүвүрлерлиг янзы-бүрү жакеттерни ыцай-бээр баарда, чамдыкта харын театрлаарда кедип болур. Херээженнерге ындыг хеп таарыып турар болганда шак ындыг янзы-бүрү ансамблдериниң модельдерин тургускан бис.

Ылаңгыя аныяктар хеп-сынын таарыштыр шилиринге боттары улуг киржилгелиг болуру чугаажок. Бистиң үлетпүрүвүс янзы-бүрү свитерлерни, ченя чок жилеттерни, пуловерлерни, блузкаларны хөйну үндүрүп турар. Оларны юбка азы узун үүвүрлер-биле кады кедерге аянныг. Ооллар болгаш кыстар шак ындыг элээн каш бөлүк хептерлиг болза, оларны аяннаштыр шилип кедип болур.

Час дээрге час-ла болгай. Өңнер чидиг болуру чугаажок. Эң-не аянныг өңнү онзалап ылгаары берге. Ногаан өңнүң кандыг-бир холушкак аяны эң-не таарымчалыг бооп чадавас.

Час бистиң чуртувустуң хөй кезиинде соок болурун барымдаалаап, хептиң онзагай аяншинчизинге аргыглыг чылыг уктар, аргаан бөрттер, шарфтары-биле кады, чылыг хол хаптары бир янзы болуру чугаажок. ССРЭ-ниң улустарының национал угулзаларын модельерлер база ажыглап турар. Ылаңгыя Ортаа Азия, Украина, ол ышкаш соңгу үүк улустарының каас-чараш угулзалары каасталгага киргилээн.

(ПМА).

ЧУРУКТА: Японияга болган делегей маргыдааларына тиилээш алган «Тюнити» кубогун көргүзүп турар Людмила Турищева.

В. УН ДА-СИН биле В. ТУРБИННИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

АВАМГА ЧАГАА

Ынак авай! Марттың — частың байырында
Ырак черден сенче чагаа бижип ор мен.
Ыглаган чаш, хензиг төлүн кедизинде,
Ырлыг сөстер бижиптер деп билбээн боор сен.
Кавайымга таалап удуп чыдырымда,
Кара-сээк-даа хондурбайн чораан боор сен.
Сырбаш кыннып, улаарай бээр турдум-даа ыйнаан.
Шымда-дегийт чанымга кээр турган боор сен.
«Өлең сиген өлүр баспаан чассыг төлүм
Өзүп келгеш чоргааралым болур сен» — деп,
Уяранчыг ырлап чораан өпейинден
Уран ырым ужукталган эвес ирги?

Роза БАЛДАН.

НОРДУП УГБАЙ

Чаа-Хөл хемниң унунда бир көдээ суур бар,
Чашкы шаамны анда ойнап эрттирген мен.
Шак ол суурда авам өңнүү — кадай кижи
Чавыт биче бажыңчыкта чурттап орар.

Ада-чуртка арбын сүрүг өргүп турар
Алдар-чарлыг хойжу-даа эвес угбай үүве.
Ажыл-ижин сонуургаар деп бодазынза,
Аная бөдүүн аштакчы-ла кижи болгай.

«Аштакчының ажылында солун үүү деп,
Шулук-ырга алдаржыдар чүнү кылган?
Шүүлеп турбайн карандажың салып каг!» — деп.
Акым суглар үзе кирип маргыжа бээр.

Көдээ черге хөгжүлденің келген чылы.
Көшкүн чонум сууржун болуп сөктүп кирген.
Балдыларның маргыш, даажы шыныаларга
Башкы сылдыс үнгүже дээр ынмиттелир.

«Мунгаш ышкам бажыңга кым олура аар,
Мунчула-даа бээр ыйнаан. Талаар мен» — деп,
Чырык, чылыг бажыңнарже кириксевейн,
Чылдак тыпкаш, өөнден үнмейн турганнар бар.

Сууржун турум чурттарының кеди-чолдуун
Шуут хүлээп алган кижи — Нордуп угбай...
Хар дег аккыр чугайлап каан халарны
Кадайлар кээп, хүнүг бадыр кайгап кээрлер.
«Кайгамчыктыг чырык чаагай үүве-дир он,
Кара ыштыг өгнү маңаа капчап деңнээр».
Канчап бистер дорайтаан бис. Чүвүс дудаан».
Кадайлар-даа ары өө дег шуугажыр.
Чугу сиңмээн бажыңнарже кирген улус
«Чугайлажып көрем» — дижип бо-ла келир.
Нооргап-даа олурбайн, «чаа» — дигеш,
Нордуп угбай херекелин алгаш чоруур...
Чаа-Хөлде колхоз төвү бичии суурга
Чарлыг-аттыг, хүндүткелдиг чораан угбай.
Өглер санай кире бээрге, ажаанзырап
Өрү дорже дораан чалаар ындыг үүве...
«Төрөөн суурун Булуң-Терээн дугайында
Төөгүп бер!» — деп дилээр болза. Эге баштай,
Салааларын сорбуландыр чугай чип каан
Чаагай чолдуг Нордуп угбам сактып кээр мен.

Александр ДАРЖАЙ.

Эзлгир сынныг, эрес чаңныг ыстарывыс
Эзиннелдир танцылап ойнай бээрге —
Чалгыларга чалгын чайган чайкалар,
Чалыы назын, частың боду сагындырар.

ИЕНИҢ ҮНҮ

Сөзү С. АРТЫНАНЫЫ.

Аялгазы Б. ЧАМБЫТТЫЫ.

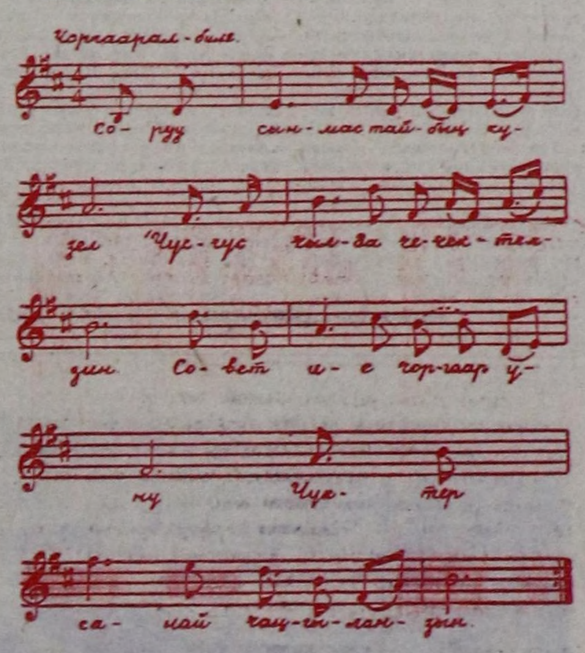

Соруу сынмас тайбың күзел
Чүс-чүс чылда чечектелзин.
Совет ие чоргаар үнү
Чүктер санай чаңгыланзын.
Өртемчейде шырайларга
Хүлүмзүрүг чырып чорзун.

Өөрүшкү, тайбың чолдуш
Хүнү мөнге чайынналзын.
Ажы-төлдүн келир өйү,
Азас-кежин, тайбың иш-даа
Аваларның үнү болуп
Аян ырга ужуксун-на!

Ие дугайында фильм

«Ромныың даңгыназы» деп документалдыг фильм чурттуң экраннарында үнүп эгелээн. Ол фильмни коммунист Анна Аврамовна Деревскаяга тураскаатган. Кинонуң маадыры Сумск областың Ромны хоорайында чурттап турар. Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде өскүс калган 45 уругну ол кижизиткен. Кинонуң тургузукчулары Л. Ямковый болгаш А. Слесаренко олар ол 45 уругнуң хуу-салымының дугайын, азыраан иезиниң 45 уруу чурттуң янзы-бүрү булуңнарында канчаар ажылдап турарын тодаргай көргүскеннер.

МАРТТА АГААР

Бо кыштың төнчузүнде агаар онзагай болган. Оон чылдагааны — соңгу-барым чүктен келген чылыг циклон Сибирьниң девискээрин таварып эрткенинде. Ынчангаш чылыг-даа, харлыг-даа болган. Тыва ол чылыг циклоннуң секторунга турда февраль 15—16 хүннеринде агаарның температуразы даглыг районнарга 1—2 градус, өске черлерге 6—9 градус соок турган. Февраль айда ындыг чылыг агаар 25—30 чыл дургузунда ийи-чаңгыс-ла болгаанын хайгаараашкын бадыткап турар.

Февральда Барыын-Хемчик биле Улуг-Хем районнардан аңгы республиканың девискээринге хар чаап, он хонук дургузунда 2-4 он хонуктарның кормазы чедир чаггаан.

Февральдың 17 дүнезинден эгелеп катап сооп эгелээн. Ынчаарда агаарның температуразы 10—12 градус соок турган болза, 23-25 хүннеринде барыын районнарга болгаш Таңды сынының өдээнге 35—38 градус, өске районнарга 40—48 градус четкен. Тожуга эң соок температура 53 градус тургаа. Оон чылдагааны — Казахстан девискээриниң кыырыга турган антициклон идепкейжээш, оон соок агаары Сибирьниң девискээринге тарай берээнинден болган.

Ниитизи-биле мартта чылыг болур. Агаарның температуразы 12—15 градус соок болур. Ол дээрге мурнукда чылдарга деңнээрге 1—2 градус чылыг.

Марттың 13-ке чедир кезек соор (дүне 27—32, хүндүс 12—17 градус чедер). Оон өске хүннерде дүне 18—23 градус хире болур, а хүндүс 1—5 градус соок турар.

Айның соолгу хүннеринде өзулуг час дужүп, хүндүс 27 градус чедир чылыыр, а дүне чүгле 3—8 градус соок болур.

В. БАТВИНИНА,
Кызылдың гидрометобсерваториязының улуг агрометеоролог-инженери.

Шоодуг

ХАЛАЛЫГ КАДЫ-КЫРААН

СУББОТА ХҮНҮ

Эртенги чем дээш четтардым, Серемаа. Кайгамчыкла маңчы болду. Аска бодулаэсти бээр-дир. Чүү че? Базаар баар че? Ам-даа эртедир, четтиге бээр сен, эргимим. Баштай мооң пштики хептерим белеткевит аа, чунар-бажыңнап алыйн. Ийе, ийе ол. Ол-ла бе? Майкам, утум... шупту бо ышкажыл. Четтирдим, сарыым. Ам-на чоруптайн, адыр, ошкап каайн. Ол-ла болгай. Ой, адыр, уттуптар часкан-дыр мен өскүрүм, мээң костюмумну базып каг аа, демги ол хириге бергеш черлерин арыдарын кызыдын кор аа.

...Чупар-бажыңнаан чедип келдим. Бус-даа магалыг-ладыр. Кай, чүге үр болдуң че? Хүн чартыы эрте берди дидир сен бе? Кижиниң хөйүн билген болзуңза. Ана вокзал-биле домей дивес сен бе. Оон кадыда хоотун өңнүүм база дужуп келди. Чажымдан ойнап оскен эжим чүве. Аная-ла чарлыр эвес, аал-оранымга кирер кылдыр бажыңывысче чаладым. Аязы, аъш-чемден белеткептер сен бе? Кай, чүү-даа чок че? Базаар четпээниң ол бе? Ажы-тол че? Чаш уруглар эвес — олургайлар-ла. Ам чорааш кел че. Садыгны бакылай кааптарын уттуң халак. Кандаай шагаырап турар кижи боор мен. Серемаа, чаа солунларны ап берем, сарыым. Уруглар кижизидилгезиниң дугайында солун чүүл бар диштилер. Четтирдим.

...Ам-даа хеп чуп турарың ол бе? Соксап кагзыцза ажырбас боор. Четтигиптер сен. Садыгже чүгүргеш кел че, ооллардың база эдертип ал. Аваңар-биле кады барыңар че, ооллардым. Арыг агаардан тынын эльцар.

...Чедип келдиңер бе? Че, каны хире агаарладынар? Мен база багай эвес дыштандым. Харын-даа удуй берипгир мен. Оо, күжүр өңүүк! Чедип келдиң бе? Эрттиңер. Хевиңер уштуп алыңар. Серемаа, эжимниң топун асчыыдам, шляпазын база. Идиктериңер боже салыптынар, адыр чымчак сандайны салыптыңар. Таныжыңар, Иргит Хелеевич: мооң көдайымдыр. Дыка эки кижи. Будуштүг-даа. Салым-чолумга бодум безин өөрүп чоруур кижи мен.

Серемаа, бис шыдыраалап орар аравыста ацып-чемден столга салывыт аа. Ооддарын база ап ал, биске шаптыктай боор боор.

Кай, столуң белеткениң ол-ла бе? Кандыг кончуг хат-салгып дег дүрген болдуң? Ол-ла болгай, эрес-пейим! Перец салырын уткан-дыр сен аа? Ол-ла болгай. Серемаа, сен ам барып бодуң ажыл-хөрөөң кыл че. Бис-даа ам боттарывыс ажырбас боор бис. Чаа, Иргит, көдүрүптер бис бе?.. Ажа-ла берди ышкап. Па, кандыг кончуг кадыг чүвел! Хаайым чара тептер часты. Карактарым чажы сыйт дидн. Дыка парыыдаайн, эки чемпен, эш...

Серемаа, бис-даа ам доозуптувус, сарыым. Сеңээ элээн шаптыктапкан боор бис, ам-на шелээн аштанарыглаар үүвелериң кылып ал че. Мен бо Иргит Хелеевич-биле кино баргаш келийн. Бөгүнгү кинода демги ол каттырынчыг артист Никулин ойнап турар дидн. Ону көргеш келийн. Ооллардың эрте чыттырып алыр сен. Бис-даа чоруптувус.

...Кино-даа кино-ла-дыр. Каттырынчыыр канчаар! Баарым кадар часты. Оглум, ам-даа удуваан сен бе? Кай, хоккей көрүп олурдум че? Аваңга кым дуаалажыр чүвел? Мен бе? Мен дээрге дыштанып турар кижи ышкажыл мен.

Удуп чыдыр сен бе, Серемаа? Кандыг кончуг эрте чыдып алганы ол? Ки-кино эгелээр мурнунда Иргит-биле ка-кафеге олуруптувус, сарыым. Оон... Кино-даа солун болду. Никулин бир бракопьерни өөлүрүп кагды, а бр—бракопьер Никулаеваны дивес сен бе. Ана, баар кадар үүве-дир ийин. Ам удуйын сарыым. Сен база эки дыштап.

ВОСКРЕСЕНЬЕ ХҮНҮ

— Эртенги чем дээш четтирдим, Серемаа. Вареньедаа магалыг-ла-дыр! Мен амдыызында чүлүттүнүп, бичии сегереп, секпереп алгаш, хоккей көрейн. Уткандыр мен, бөгүн бистиинге школачы өңнүүм Миша Упсун келир мен дээш үүве—чаңгыс-ла партага кады орган эжим-дир ийин. Ынчаңгада... Чүгүргеш келген болзуңза аа, сарыым...

(Оон ыцай чүү болурун сонуургазында, эгеапиден тура катап иомчувут).

В. САЯН-ООЛ.

МАРТТА АГААР

Бо кыштың төнчузүнде агаар онзагай болган. Оон чылдагааны — соңгу-барым чүктен келген чылыг циклон Сибирьниң девискээрин таварып эрткенинде. Ынчангаш чылыг-даа, харлыг-даа болган. Тыва ол чылыг циклоннуң секторунга турда февраль 15—16 хүннеринде агаарның температуразы даглыг районнарга 1—2 градус, өске черлерге 6—9 градус соок турган. Февраль айда ындыг чылыг агаар 25—30 чыл дургузунда ийи-чаңгыс-ла болгаанын хайгаараашкын бадыткап турар.

Февральда Барыын-Хемчик биле Улуг-Хем районнардан аңгы республиканың девискээринге хар чаап, он хонук дургузунда 2-4 он хонуктарның кормазы чедир чаггаан.

Февральдың 17 дүнезинден эгелеп катап сооп эгелээн. Ынчаарда агаарның температуразы 10—12 градус соок турган болза, 23-25 хүннеринде барыын районнарга болгаш Таңды сынының өдээнге 35—38 градус, өске районнарга 40—48 градус четкен. Тожуга эң соок температура 53 градус тургаа. Оон чылдагааны — Казахстан девискээриниң кыырыга турган антициклон идепкейжээш, оон соок агаары Сибирьниң девискээринге тарай берээнинден болган.

Ниитизи-биле мартта чылыг болур. Агаарның температуразы 12—15 градус соок болур. Ол дээрге мурнукда чылдарга деңнээрге 1—2 градус чылыг.

Марттың 13-ке чедир кезек соор (дүне 27—32, хүндүс 12—17 градус чедер). Оон өске хүннерде дүне 18—23 градус хире болур, а хүндүс 1—5 градус соок турар.

Айның соолгу хүннеринде өзулуг час дужүп, хүндүс 27 градус чедир чылыыр, а дүне чүгле 3—8 градус соок болур.

В. БАТВИНИНА,
Кызылдың гидрометобсерваториязының улуг агрометеоролог-инженери.

КАЯА, ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

МАРТ 8-ТЕ

№ 10 микрорайоннуң агитпунктузунга (хөгжүм-шин театры) Б. Васильевтиң «МЫНДА ДАҢ ХАЯАЛАРЫ ЫРЖЫМ» деп шинзи 19 шакта эгелээр.

«Хүреш» стадионга эртеңгиниң 10 шакта республиканың XI спартакиадазының ажыдыышкыны болур.

«Тайга» станциязынга 8, 9, 10-нуң хүннеринде хаак маргылдаалары.

«Хүреш» стадионга мячилиг хоккей маргылдаазы. 11-12 шактарда эгелээр.

«Хербис» деп хаак базазынга массалыг чуңгулаашкын.

МАРТ 9-ТА

Хөгжүм-шин театрынга суббота болгаш воскресеньеде Н. Анкиловтуң «СОЛДАТТЫҢ КАДАЙЫ» деп шинзи болур. Эгелээри 19 шакта.

Культура парыгына суббота, воскресенье хүннеринде хаак базазы, теннис, бильярд аалдары ажылдаар.

«Энергетик», «Енисей» Культура бажыңнарынга аныяктарның дыштанылга кежээлери.

МАРТ 10-ДА

Политиктиг чыдыышкын бажыңына Киевтиң «КАЛЕЙДОСКОП» деп эстрада бөлүү оюн көргүзер. 18, 20,30 шактарда эгелээр.

Телевидение

МАРТ 8-ТЕ
МОСКВАДАН

12,00—Дамчыдылгалар программазы. 12.05—Медээлер. 12.10—Өңнүг телекөргүзүг. «Колокольчик» театр. «Аваларыска байыр чедирип тур бис!» 12.25—Өңнүг телекөргүзүг. Фигурлуг чуңгулаашкынга делегей чемпионады. Эр улус. Хостуг программа. ГФР-деп дамчыдылга. 13.25—Москванын даштыкыдан аалчылары. 13.40—13.50—Чапсар. 13.50—Өңнүг телекөргүзүг, «Музыкага сундулуг төл». Автору О. Калиненко. 15.15—Херээженнериң чагыларын ёзугаар концерт. 16.05—Өңнүг телекөргүзүг. Фигурлуг чуңгулаашкынга делегей чемпионады. Хостуг программа-биле ажеш чуңгулаашкын. ГФР-деп дамчыдылга. 17.45—«Силерге бо одуругларны бараалгадыр, соонеп тур мен». Шулуктөзүн композиция. 18.00—«Ye». Информастыг программа. 18.30—Өңнүг телекөргүзүг. «13 сандай» деп хенаиглериң телетеатры. 19.30— 19.40—Чапсар. 19.40—Өңнүг телекөргүзүг. «Кирип моорлацар!» Останкинога байырлыг кежээ. 21.30—Эртем болгаш техника талазы-биле ССРЭ-ниң шаңналдарын тывыскаш. 21.45— «Экранда кинокомедия». «Куда» Уран-чечен фильм. 23.00—«Ye». Информастыг программа. 23.30—01.25—Өңнүг телекөргүзүг. «Че-ве, уруглар!»

МАРТ 9-ТА
МОСКВАДАН

12.00—Дамчыдылгалар программазы. 12.05—Медээлер. 12.10—Өңнүг телекөргүзүг. «Дириг амытаннар делегейинде». 13.10—«Кадыкшыа». Эртем-тайылбырлыг программа. 13.40—«Ивашканың ужуралдары». Мультфильм. 13.55—14.05—Чапсар. 14.05—«Дээрги де Мольерниң алдар-кадыы дээш каш сос» деп телешиниң баштайгы көргүзүү. А. Эфрос тургускан. 16.00—Өңнүг телекөргүзүг. Фигурлуг чуңгулаашкынга делегей чемпионады. Спортчу танцылар. ГФР-деп дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

17.30—«Тываның неделязы». Информастыг программа. 17.45—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.00—Өңнүг телекөргүзүг. «ССРЭ-ниң улустарының III-кү кышкы спартакиадазының ажыдыышкыны». 19.30—19.40—Чапсар. 19.40—Документалдыг телефильм. 19.50—«Чечен чогаалдарның экранчыдылгазы». «Петр 1». Уран-чечен фильм. 1-ги сериязы. 21.30—Композитор В. Левашовтуң авторжу кежээн. 23.00—23.30—«Ye». Информастыг программа.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

МАРТ 8-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Надежда» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыыныды 9.40, «Футбол дугайында сос-даа чокка» 11.15, 12.50, 14.25, «Мында даң хаяалары ыржым» (2 сериязы кады) 16.00, 20.15 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Халыыр-Кара болгаш кымыскаяк» 11.00, «Чалыы назындан чагаа» 12.40, 14.20, 16.50, 18.30, 20.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Орус шол» 10.00, 15.00, 18.40, «Евдокия» 11.50, 16.50, «Гитаралыг адаттыныкчы» 13.40, 20.30 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Чаасканнырааи боруу» 12.00, 17.00, «Хүндүлелдиң аян-чоруу» (2 сериязы кады) 19.00 шактарда.

МАРТ 9-ТА

«НАЙЫРАЛ»: «Надежда»: 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Футбол дугайында сос-даа чокка» 8.40, 10.15, 11.50, 13.25, «Арга-арыг симфониязы» 15.00, «Мында даң хаяалары ыржым» (2 сериязы кады) 17.00 «Кежээниң-не ажыл соонда» 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Россия империязының дүжүлгези» (2 сериязы кады) 14.30, «Азажыгаш» 17.00, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эртинелер ортулуу» 15.00, «Туттуруп алыры-биле дезивит» 16.50, 18.40, «Херээженнер болгаш берсальерлер» 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000 Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, культура киллизиниң 23-54, көдээ ажылагый киллизиниң 21-47, үлетпүр киллизиниң 22-64, чагаа киллизиниң 41-27, информация база совет тургузуг киллизиниң 20-60, бухгалтериялың 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 2-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16056. ЧАГЫГ № 639.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргеделиниң типографиязы. (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 1). ТС—00412